

CIMAMin 2012 konferenssin teemaksi oli valittu kovinkin ajankohtainen ”Museums Beyond the Crises” ja tapaamisen paikaksi hiljattain avattu Istanbulin vanhassa eurooppalaisessa keskustassa sijaitseva SALT Galata. SALTin johtaja Vasif Kortun on yksi Balkanin alueen nykytaiteen voimahahmoista ja häntä voidaan pitkälti kiittää Istanbulin taidekentän nykyisestä tasosta. Kortun on viimeisen parinkymmenen vuoden aikana tehnyt Istanbulista merkittävän nykytaiteen keskuksen johtamiensa instituutioiden kuten Proje4L taidehalli ja Platform Garanti ja sittemmin SALT Beyoglun ja SALT Galatan kautta. Taiteilija-, tutkija- ja kuraattorivaihto-ohjelmien, näyttelyvaihdon ja erilaisten residenssiohjelmien kautta Istanbulin nykytaide-elämä ei keskittynyt vain biennaalien ajankohtaan vaan muuttui ympärivuotiseksi ja moninapaiseksi. Kaupunkiin on viimeisten kymmenen vuoden aikana perustettu lukemattomia yksityisiä gallerioita, suurempia ja pienempiä museoita sekä lukuisia taiteilijavetoisia paikkoja. Samalla turkkilaiset taiteilijat ja taidetyöläiset (kuraattorit, kriitikot ja tutkijat) ovat kouluttautuneet ulkomailla ja keränneet työkokemusta maan rajojen ulkopuolella. Lyhyesti sanottuna Turkin – tai ainakin Istanbulin – nykytaide on tullut osaksi kansainvälistä nykytaiteen kenttää ja osaksi sen keskiötä. Tästä ja monista muista syistä johtuen Istanbul oli erinomainen valinta CIMAMin vuotuisen konferenssin isäntäkaupungiksi. Tapaamiseen saapui ennätysmäärä osanottajia 218 henkilöä 58 eri maasta mukana runsaasti uusia (ja nuoria) toimijoita eri puolilta maailmaa.

Istanbulin ja Balkanin lisäksi Lähi-itä sekä arabimaat yleisemminkin ovat olleet viime aikoina kiinnostuksen keskiössä ja tämä näkyi myös konferenssin ohjelmassa. Teemoista esille nousivat uudet alueet, uudet tarinat ja niiden lukutavat sekä näiden kautta avautuvat mahdollisuudet uudenslaisiin dialogeihin ja toisaalta uusiin tapoihin tehdä yhteistyötä. Kattoteeman sisältämää kysymystä – miten selvitä kriisien yli – lähestyttiin niin talouden, filosofian, taiteentutkimuksen kuin käytännön prosessien ja projektien kuvauksen kautta välillä suvereenin kiinnostavasti ja toisaalla unettavan latteasti. Konferenssin Keynote esitelmät aloitti ekonomisti Ismail Ertürk Manchesterin yliopistosta. Ertürkin mukaan maailman mukaan lukien finanssimaailman tapahtumien tulkitsemisen ja ennustamisen välineet ja termistö tulisi uudistaa jotta välttyisimme aika ajoin maailmaa järkyttävistä taloudellisista katastrofeista. Perinteisen markkojen matematiikan sijaan Ertürk suositteli lähestymään finanssimaailman saloja mm. Levi-Straussin käsitteistöä hyödyntäen.

Ensimmäisen päivän case studyn esitteli kairolaisen Beirut-näyttelytilan perustaja kuraattorikriitikko Sarah Rifky joka aloitti esitelmänsä laulamalla Haddawayn poppisklassikon ”What is Love” jonka jälkeen hän kertoi Kairon nykytaidekentän tilanteesta ja kuulumisista. Tilanteessa ja ympäristössä jossa nykytaiteella ei ole historiaa ja jossa sen käytänteet niin esittämisen kuin tekemisen suhteen täytyy itse luoda nousevat yksittäiset toimijat ja heidän verkostonsa merkittävään asemaan. Taas kerran varsinaissuomalaisen jatkuvan valittamisen perspektiivistä positiivisen rakentavan ja uskaltavan tekemisen esiin nostaminen tuntui piristävältä.

Amerikkalainen Eungie Joo jatkoi case study –sarjaa kertomalla toimistaan New Yorkin New Museumin museokasvatustyksikön parissa. Museum as Hub –nimikkeen alla tapahtunut toiminta sijoittui museotilojen lisäksi sekä kaupunkitilaan että maantieteellisesti kaukaisempiin kohteisiin Aasiassa, Etelä-Amerikassa sekä esim. Pohjois-Afrikassa. Nykyään Brasiliassa työskentelevä Joon esitelmä oli ehkä liiankin monipolvinen tuodakseen mitään lisää päivän ohjelmaan. Usein toistuva ongelma tilanteessa jossa varsinainen sanoma jää oman tai instituution toiminnan powerpoint yleisesittelyn tasolle.

Yleisesittelyjen toista kiitettävää ääripäätä edusti kuraattori Tirdad Zolghadrin esitelmä Teheranin nykytaiteen museon historiasta ja nykytilasta. Mainio tiivistys museon habituksesta täytyy tähän kirjata alkukielellä; "...in many ways, the muzeh, as it is mostly called, is just another sleepy public venue, its promise hampered by sluggish mismanagement. In other ways, the museum of contemporary art simply cannot help but to draw all the attention to itself. Though it does its best to decontextualize and neutralize the art, the museum also embeds it within a proper matrix of political scuffle, urban legend and architectural idiosyncrasy, a framework so dense, you end up reading every show as yet another baffling muzeh occurrence in its own right..." Zolghadrin esitys jatkui samaan humoristiseen mutta samalla älykään näkemyksellisen tapaan kertomuksilla shaatittaren teoshankintamatkoista ja museon vallankumouksen jälkeisistä kokoelmapoistotoimista.

Egyptiläinen Bassam El Baroni jatkoi Keynote-sarjaa toisena päivänä esitelmällään "Non-Crisis of the Museum". El Baroni huomautti, monien muiden ei-länsimaisten toimijoiden tapaan, että loppupeleissä hyvinvoivien ja vauraiden (pääasiassa länsimaisten) museoiden rinnalla, kehittyvien valtioiden (nykytaide)museot ovat aina olleet kriisissä. Valtioissa joissa kulttuuri ja taide on usein valjastettu enemmän tai vähemmän näkyvästi valtaeliitin politiikan ja maun välineeksi ei kriittisen itsereflektiiviselle taiteelle ja sen esittämiselle juuri ymmärrystä ja resursseja löydy. Museot ovatkin hänen mukaansa kehittyvissä talouksissa jatkuvan kriisin tilaan pysähtyneitä ja väärinymmärrettyjä. Hänen mukaansa on vähintäänkin ironista puhua "nopeuden kulttuurista" tilanteessa jossa mikään ei liiku minnekään. Pientä helpotusta "tuskaan" tarjoaa El Baronin mukaan Schopenhauerin ajatus siitä että vapaus on neuvoteltavissa oleva käsite ja (länsimaisen) taiteen vapauden perään vaikertavat ovat kuitenkin paremmassa asemassa kuin ne arabikevään marttyyrit jotka maksoivat ja maksavat toiminnastaan hengellään. El Baronin mukaan museoilla ja nykytaiteella on kuitenkin vielä tehtävää ja toivoa; maailman ilmiöiden perässä säntäily sijaan tulisi havainto tarkentaa olennaiseen.

El Baronin jälkeen fokus pysyi Afrikan mantereella. Dakarin Raw Material Companyn toiminnasta kertoi kyseisen paikan johtaja Koyo Kouoh, karismaattinen ja kuvia kumartelematon rouvashenkilö joka El Baronin tapaan sekoitti länsimaisia pasmoja näkemyksillään jatkuvasta kriisistä ei-eurooppalaisissa museoissa ja instituutioissa.

Muita toisen päivän esitelmäitsijöitä olivat taiwanilainen Chin-Tao Wu esitelmällään Maison Hermès'n, Chanelin ja Pradan toimista nykytaidetta, arkkitehtuuria ja muotia yhdistelevistä ja hyödyntävistä lippulai-vakaupoista, näyttelytiloista ja kulttuurikeskuksista joista osa on talouskriisin alettua antanut odottaa it-

seään. Kriittinen ja paikoin kiinnostava esitelmä. Aasian kuulumisia kertoi myös Hong Kongin Para/Site – näyttelytilan uusi johtaja Cosmin Costinas lyhyehkössä esityksessään.

El Baronin ja Ertürkin ja kumppanien miellyttävän soljuvien ja samalla herättävien puheenvuorojen jälkeen olikin Keynote vuorossa keskiviikkona se joka konferenssille ominainen virhebuukkaus. Varmasti omassa lajissaan lahjakas mutta väärään saliin eksynyt kirjallisuudentutkija Venäjän Valtionyliopiston apulaisprofessori Keti Chukhrov piinasi kaikkia salissa olleita yli puolentoista tunnin monologilla ”nykyaikaisen vääränlaisesta demokratiakäsityksestä”. Josko ”ensimmäisen tai toisen aallon” avantgarden perintö on nykytaiteessa väärin ymmärretty sai varmasti vastauksen mutta ei tuonut helpotusta. Esitelmän äärimmäisen raskas teoriasisältö yhdistettynä ylimieliseen ja tylsääkin tylsempään presentaatioon sai yleisössä aikaan huvittavia(kin) primitiivireaktioita.

Tilannetta helpotti Kadist Art Foundationin johtajan Sandra Terdjmanin esitys Pariisissa ja San Franciscossa sijaitsevan säätiön toiminnasta. Sinänsä mielenkiintoinen esitys jonka helmasyntinä kuitenkin jargoniksi taipunut powerpoint kavalkaadi. Muista keskiviikon esityksistä vastasivat Miguel A. Lopez Limasta jonka vetämä hanke Southern Conceptualismos Network on ansiokkaalla tavalla koonnut yhteen merkittävää (katoavaa) kulttuuriperintöä latinalaisen Amerikan käsitetaiteen historiasta mm. Reina Sofiamuseon ja pohjoisamerikkalaisten säätiöiden tuella.

Päivä päättyi kahden syyrialaisen aktivistin ja taiteilijan, Roza el’Hassanin ja Shadi Al Shhadehin tunteikkaaseen esitykseen Syyrian sisällissodan uhreista ja kulttuurimarttyyrien kohtaloista.

Näiden esitelmien lisäksi konferenssissa kuultiin esityksiä paikallisilta toimijoilta niin taiteilijavetoiselta kentältä, gallerioilta kuin virallisemmilta tahoilta (SAHA, ARTER, Istanbulin Design Biennaali, DEPO, BAS, PIST, 5533) sekä paikallisten toimijoiden paneeli. Tapaaminen päättyi työpajoihin sekä yleiskokoukseen.

Luentojen lisäksi ohjelmaan kuului käyntejä eri gallerioissa, taidemuseoissa ja muissa näyttelytiloissa sekä illanviettoja kollegojen kesken. Post-conference tourin kohteena oli Beirut.

Järjestelyt toimivat erinomaisesti johtuen myös lyhyistä etäisyyksistä kaupungissa. Pienenä miinuksena, joka toistuu kerta kerran jälkeen, olivat työpajat. Aikataulussa oli liian vähän aikaa vapaaseen keskusteluun työpajoissa sekä niiden purkuun. Myös niiden sijoittaminen konferenssin loppuun ei juuri koskaan toimi (energiataso on nollassa ja monet ovat jo lähdössä kotimatalle). Jonkin verran napinaa aiheutti myös esitelmien ja yleisteeman kohtaamattomuus. CIMAM on nimensä mukaisesti museoiden organisaatio mutta keskustelu liikkuu enemmän nykytaiteen seksikkäämmällä ei-museaalisella puolella. Sama ongelma on tosin tullut vastaan jokaisessa CIMAM tapaamisessa jossa itse olen ollut viimeisen seitsemän vuoden aikana ja se tuskin tulee suuremmin muuttumaan. Kaiken kaikkiaan erinomainen ja verkostoitumisen kannalta erittäin onnistunut kokoontuminen. Kiitän Suomen ICOMia lämpimästi apurahasta.